

”Det var jo en berygtet bande, og man vil gerne vise ”du kan ikke fucke med mig”” - En intersektionel analyse af unge mænds vej ind i bandemiljøer som et kønnet socialt problem

Kandidatspeciale af Helene Springborg og Christina Munch Jensen

Over en årrække har kriminelle bander og deres indbyrdes konflikter fået stor bevågenhed i medierne, hos politikerne og blandt befolkningen i Danmark. Unges tilknytning til bander er et socialt problem fordi det akkumulerer kriminalitet, skaber utryghed, og fordi bandetilhør kan have langsigtede og negative konsekvenser for den enkelte. Til trods for, at den største risikofaktor for bandetilhør er mandekønnet, er et eksplicit fokus på køn et underbelyst tema i forskningsfeltet (Petersen og Ladefoged 2018). I denne artikel præsenterer vi centrale pointer fra specialet: ”Det var jo en berygtet bande, og man vil gerne vise ’du skal ikke fucke med mig’ - En intersektionel undersøgelse af unge mænds vej ind i bandemiljøer som et kønnet socialt problem”. Her undersøger vi, hvilken betydning maskulinitet, strukturer og forventninger til mænd i en bestemt social og kulturel kontekst har for unge mænds vej ind i bandemiljøer.

Studiet bygger på empiri indsamlet gennem et sekventielt interviewdesign med indledningsvise biografisk narrative interview og opfølgende semistrukturerede interview med fem unge mænd. De har tidligere været medlem af en gadebande, hvis medlemmer hovedsagligt har minoritetsetnisk baggrund. For at give plads til de unge mænds oplevede virkelighed og den mening, de selv tilskriver deres vej ind i bandemiljøet, blev første interviewrunde foretaget med udgangspunkt i den biografiske narrative metode. På tværs af de fem indledende interviews trådte maskulinitet frem som et centralt tema, og det blev derfor omdrejningspunktet for anden interviewrunde, der blev foretaget som semistrukturerede interviews med fokus på de unge mænds maskulinitetsopfattelser. Alle fem deltagere er givet fiktive navne.

Køn og kriminalitet i et teoretisk perspektiv

I studiet forstår vi køn som noget der gøres inden for rammen af på forhånd bestemte sociale spilleregler for køn (West og Zimmerman 1987). Studiet opererer med et intersektionelt perspektiv, hvor køn ses som værende afhængig af andre sociale kategorier. Her har vi fokuseret på kategorierne; køn, klasse, geografisk tilhør og etnicitet og sammenvævningen mellem dem. Derudover bruger vi begrebet hegemonisk maskulinitet, som skal forstås som en idealtypisk måde at udøve maskulinitet, der dominerer andre maskuliniteter på et givent tidspunkt og i en givent samfund, og som alle andre maskulinitetsformer positionerer sig i forhold til (Connell og Messerschmidt 2005). De mænd, der mangler de rigtige værktøjer til at gøre den hegemoniske maskulinitet vil i stedet være marginaliserede maskuliniteter. Sidst har vi lænet os op af Messerschmidts læsning af disse forskellige værktøjer, som gør os i stand til at forstå kriminalitet som strukturerede handlinger, der udøves for at opnå maskulinitet (1993). Vi bruger dette perspektiv til at forstå, hvorfor og hvordan de unge mænd i vores undersøgelse bruger kriminalitet til at leve op til maskulinitetsidealer.

Fra teori til praksis

I studiet har vi fremanalyseret de unge mænds maskulinitetsidealer, som vi har samlet til fem markører for maskulinitet: Penge, forsørgerrollen, kapacitet til vold, hårdhed samt ’status, magt og respekt’. De fem temaer kan ses som narrativer om maskulinitet, hvor maskulinitet gennemgående konstrueres som et modstykke til femininitet. Unge mænd bliver ikke medlemmer af en bande fra den ene dag til den

anden, og udviklingen i disse unge mænds kriminelle karriere henimod bandemiljøet forstås ved at inddele den i fire faser på baggrund af typen af kriminalitet; småkriminalitet, alvorlig kriminalitet, berigelseskriminalitet og vold. Dertil har vi taget hensyn til *akkumuleringen af ulemper* og alder, som endnu et perspektiv for at forstå udviklingen i deres kriminelle karriere og i deres maskulinitet.

Udsat boligområde: "Årh jeg vil gerne være ligesom dig, når jeg bliver stor"

I vores studie har vi fundet, at småkriminalitet er en maskulin ressource for de unge mænd i kraft af, at de bor i et udsat boligområde. De unge mænd begynder deres kriminelle karriere ved at lave småkriminalitet. Det er deres første skridt på vejen ind i bander og kriminaliteten er en måde at gøre maskulinitet gennem imitation af *de ældre* unge i gademiljøet i deres boligområde (Levin og Trost 2005). *De ældre unge* er de unge mænds tilgængelige mandlige forbilleder i boligområdet og repræsenterer en lokal hegemonisk maskulinitet for dem. *De ældre unge* har formet de unge mænds normalitetsbillede for maskulinitet og vist dem, at kriminalitet er en tilgængelig ressource til at gøre maskulinitet. Malik fortæller om hans begyndende kriminelle karriere: "*Så begyndte jeg stille og roligt at sælge hash for nogle af de ældre. (...) Det fik mig til at være uha (...) ham den modigste, der turde det ene og det andet*". Kriminaliteten bliver en måde for de unge mænd at vise en hård fremtoning og få respekt blandt jævnaldrende og ældre unge. De unge mænd opholder sig en stor del af tiden på gaden i boligområdet, og derfor udvikler deres maskulinitet sig primært indenfor rammen af gademiljøet. Her bruger de meget tid bl.a. på grund af manglende voksenopsyn. De ældre unge i gademiljøet får stor indflydelse på deres maskulinitet, fordi de unge mænd ikke har andre signifikante voksne omkring dem til at påvirke dem i en anden retning. Særligt mangel på nærværende fædre fylder meget. Tilpasningen til miljøet kommer til udtryk i en simultan udvikling i deres kriminelle karriere og maskulinitet. I takt med denne tilknytning til gademiljøet og de ældre unge, bliver nye kønnede strategier tilgængelige gennem udøvelsen af mere alvorlig kriminalitet.

Klasse: "Det var det, der fik folk til at lære penge at kende herude"

De unge mænd er alle på forskellig vis vokset op som en del af de lavere socioøkonomiske klasser. *De ældre unge* havde synlig økonomisk succes i form af dyre biler, restaurantbesøg og rejser, og det er også en betydelig årsag til deres status som maskuline idealer for de unge mænd (Olesen og Jensen 2009). Sammenvævning af de unge mænds opvækst i et udsat boligområde og som en del af underklassen betyder, at de oplever skole, uddannelse og arbejde som en utilgængelig ressource til penge og magt og dermed maskulinitet. Motiveret af muligheden for at forbruge begår de berigelseskriminalitet og nærmer sig de lokale maskulinitetsidealiser vedr. penge, men også status gennem deres risikovillige adfærd samtidig med, at de tager endnu et skridt nærmere bandemiljøet. Intersektionen mellem klasse og maskulinitet er på den måde både forankret i struktur og identitet, som Ali fortæller: "*Det med stofferne, er en fattig mands drøm om at blive hurtig rig*".

Deres kriminelle karriere udvikler sig endnu en gang herfra på grund af aldersbestemte normer om en forsørgermaskulinitet og akkumulering af ulemper som en følge af den kriminalitet, de allerede har begået. Amir fortæller:

"Når man er 15 år, så laver man penge bare for at have dem i dag, bare for at hygge sig. Når man kommer op i 17-18 års alderen, så begynder man at tænke 'jeg kan ikke få et normalt arbejde', jeg skal have penge hver dag. (...) ud og sælge narko hver dag, det er let. Ud og lave indbrud hver dag, det er let"

Som det også kan ses af citat af Amir, så får det den betydning, at de begynder at begå mere organiseret og systematisk kriminalitet. I takt med de unge mænd bliver ældre begynder de i højere grad at abonnere på en forsørgermaskulinitet, der opnås gennem en anden og mere organiseret, systematisk måde at begå kriminalitet på. De bliver opmærksomme på de risici der er forbundet med kriminalitet og kriminaliteten bliver i højere grad end tidligere betragtet som et arbejde.

Etnicitet: "Respekten den får de først, når de knocker den anden i gulvet"

I vores studie har vi fundet, at vold er en maskulin ressource for de unge mænd. Det kommer bl.a. til udtryk, når Amir siger, at "*mænd løser konflikter med vold og kvinder med ord*". Bandemiljøet tilbyder en tilgængelig arena med muligheder for, at de unge mænd kan akkumulere ressourcer gennem vold til at gøre maskulinitet, på trods af deres position som etnisk andetgjorte underklasse mænd fra et udsat boligområde. En andetgørelse som bl.a. opleves i skolen (Gilliam 2015). Ali oplever at være blevet beskyldt for ting, han ikke havde gjort, og at det skyldtes hans position som "sort person". Han uddyber om relationen til skolen:

"Jeg har oplevet en lærer, der har sagt til mig: "Du bliver ikke til en skid". Du bliver en fucking gaderøver eller narkohandler (..) Når de siger sådan noget til en 12-årig dreng, så sætter det masser af had og aggressioner i ens hoved. Forstår du? Selvom man bare prøver at gøre alt for at bevise, at de tager fejl. Nogle gange ender de med at skulle have ret."

Ali oplever sig andetgjort i skolen og internaliserer de negative forventninger fra læreren. Oplevelsen af, at etnicitet er forbundet med noget negativt i Danmark knytter sig til flere niveauer og går på tværs af de unge mænds fortællinger. De oplever det i hverdagsinteraktioner, men også i politik og lovgivning som ghettopakker og i mediernes dækning af udsatte boligområder. Ali forklarer:

"De fleste drenge, der bor ude i ghettoerne, de har jo fået fortalt af folk rundt omkring dem, og det de ser i TV, at de ikke bliver til noget. At de aldrig vil blive til noget"

Følelsen af andetgørelse og fiasko for de unge mænd hænger uløseligt sammen med deres køn, klasse, etnicitet og boligområder, der knytter sig til forhold på både mikro, meso og makroniveau. Kombinationen af oplevet ulighed og akkumulationen af ulemper med anerkendelse, maskulin succes og fællesskab omkring et permanent modborgerskab i det kriminelle miljø øger de unge mænds incitament for at udvide deres kriminelle handlinger. Det fører til at de bruger vold til at opnå status, magt og anerkendelse som en rigtig mand. Malik fortæller:

"Det er jo en form for konkurrence, du ved, blandt kriminelle, ikke. Hvem kan gøre de mest vanvittige ting, ikke? (...) Dem der når længst op, det er jo dem der har mest respekt og magt på gaden. Det er også derfor man kæmper så meget og er i konflikter sammen og skyder hinanden ned, jamen det er fordi man gerne vil vise 'du kan ikke fucke med mig.'"

For at kunne lykkes med at opnå øget maskulin succes gennem voldelige konfrontationer er det nødvendigt med tilgængelige arenaer for voldelige konfrontationer (Messerschmidt 1993). I sidste fase af de unge mænds kriminelle karriere, tilbyder bandemiljøet sig således som en arena, hvor oplevelsen af andetgjorthed kan omsættes til en slags permanent modborgerskab. Her kan de unge mænd akkumulere den magt og status, der gør det muligt for dem i endnu højere grad at nærme sig de lokale idealer for maskulinitet.

Fra marginalisering til maskulin succes Samspillet mellem forskellige sociale differentieringsformer er imidlertid langt mere sammenvævet, end vi har kunnet fremstille i studiets analyse. Klasse, etnicitet, boligområde, køn og alder har alle i samspillet med hinanden betydning for, hvem de unge mænd har som forbilleder, deres oplevelse af uddannelse og job som utilgængelige ressourcer til økonomisk uafhængighed og for deres oplevelse af andetgørelse. Det er det intersektionelle blik på det komplekse spil mellem kategorierne, der gør os i stand til at forstå, hvorfor vejen ind i bander er et kønnet socialt problem. Vi får blik for, hvordan mandekønnet, der ellers betragtes som en privilegeret position, undergraves af klasse, mens etnicitet og opvækst i et udsat boligområde er med til at forstærke sociale marginaliseringsprocesser (Jensen og Christensen 2011).

Denne andetgjorte position, de unge mænd befinder sig i, er på den ene side et hårdt livsvilkår, men på den anden side er det også en position, som de kan handle ud fra (Jensen 2007). Når de unge mænds placering i sociale strukturer begrænser deres adgang til maskuline ressourcer gennem legitime institutionelle kanaler, bliver protestmaskuliniteten i stedet deres kønnede strategi til at opnå maskulinitet (Connell 1995).

De unge mænd betragtes udefra som marginaliseret og langt fra idealerne om en regional hegemonisk maskulinitet. I vores studie har vi fundet, at den maskulinitet, de har opnået gennem kriminalitet og bandetilhør, derimod bliver betragtet som hegemonisk og bestræbelsesværdig i den lokale kontekst i gademiljøet. De unge mænd opnår mere og mere anerkendelse og magt og dermed maskulinitet i gademiljøet jo længere ind i det kriminelle miljø, de bevæger sig. Denne proces medfører samtidig, at de bevæger sig længere og længere væk fra muligheden for at få adgang til anerkendelse og regional hegemonisk maskulinitet i det omkringliggende samfund jævnfør begrebet om akkumulation af ulemper. Sat på spidsen, så er de unge mænd en del af to arenaer for maskulinitet. De oplever, at deres intersektionelle position udgør en barriere for at opnå regional hegemonisk maskulinitet i samfundet generelt. Dertil kommer det, at hvis de unge mænd afviser kriminalitet som en maskulin ressource til at leve op til de lokale maskulinitetsideal i gademiljøet, vil deres maskulinitet også være karakteriseret som marginaliseret i den lokale kontekst. De står altså i en position, hvor de enten kan opnå lokal hegemonisk maskulinitet gennem kriminalitet i lokalområdet og have en marginaliseret maskulinitet regionalt, eller en marginaliseret maskulinitet både lokalt og regionalt, hvis de ikke bruger kriminalitet som en maskulin ressource. Bandemiljøet reducerer med andre ord oplevelsen af den manglende adgang til maskuline ressourcer og bliver en tilgængelig arena for de unge mænd til at være nogen og noget og positionere sig som "rigtige mænd".

Et kønnet perspektiv i socialt arbejde?

Vi finder det kønnede perspektiv yderst relevant som et komplementært perspektiv på unge mænds vej ind i bander, og dermed også et perspektiv, der bør inddrages i det sociale arbejde med og omkring de unge mænd. Samtidig indebærer arbejdet med køn en risiko for et "oversensitivt" kønsperspektiv. Ifølge

Rasmussen og Hartvig (2018) er der ikke umiddelbart tradition for at arbejde med køn på for eksempel socialrådgiveruddannelsen (Rasmussen og Harvig 2018). Det kan være et problem, fordi der reelt er risiko for at professionelle i arbejdet forstærker essentialistiske forestillinger om køn og eller forstærker flerkategorielle stereotyper (Jensen et al. 2018). Hvis de sociale aktører klædes ordentligt på har perspektivet dog potentiale til at gøre socialarbejdere i stand til at tilpasse indsatser til unge minoritetsetniske underklasse mænds specifikke intersektionelle positioner. Det kan også gøre socialarbejderen opmærksom på de magtstrukturer, der er definerende for relationen mellem dem og de unge mænd.

Et kønnet perspektiv kan også inddrages aktivt i udformningen af sociale indsatser. I vores studie fandt vi, at de unge mænd manglede tilgængelige forbilleder at spejle sig i, som kunne give sunde idealer og et ungdomsliv uden kriminalitet. I det sociale arbejde er der en række indsatser, som mentorordninger, bemandede ungdomsklubber, fritidstilbud og boligsocialt arbejde, der sigter mod at skabe positive rollemodeller for unge drenge i udsatte boligområder. Men det er essentielt at finde de rette forbilleder (Madsen et al. 2017). De unge mænd fortæller, at de ikke kunne relatere til de aktører i det sociale arbejde, der skulle have fungeret som positive rollemodeller i deres barn- og ungdom, fordi aktørerne kom fra den hvide middelklasse. En oplagt måde at bruge køn og intersektionalitetsperspektivet på er sikre at rollemodeller har lignende intersektionelle udgangspunkter, som de unge de skal være rollemodeller for, og det ville derfor være oplagt, at rollemodellerne i det her tilfælde var mænd med anden etnisk baggrund fra underklassen og fra samme type boligområde, som det, de skal arbejde i.

Et andet eksempel på en indsats som taler ind i denne problemstilling og som har en sensitivitet i forhold til køn og intersektionalitet er indsatsen BABA. Baba er en indsats, som bringer fædres ressourcer i spil i deres lokalsamfund(BABA). Indsatsen taler både ind i problematikken omkring fædre, rollemodeller og hvad der foregår i gadens rum og altså problemstillinger relateret til køn og udsatte boligområder.

Er perspektivet også relevante i mindre relationelle indsatser? Måske. Et kønnet perspektiv på fritidsindsatser kan være med til at gøre socialarbejderen opmærksom på, at det kan være en kønnet udfordring for unge mænd med anden etnisk baggrund, at de fleste fritidsjobs indbefatter kundekontakt, mens disse mænd kan føle sig andetgjorte blandt fremmede samt være bange for at tabe ansigt i sociale situationer. Fritidsjobsindsatser som imødekommer kønnede udfordringer relateret til klasse og etnicitet kan adressere unge mænds udfordringer forbundet med uddannelse og arbejde.

Ovenstående mulighed for et kønnet perspektiv i eksisterende indsatser kan placeres inden for en interaktionistisk og strukturfunktionalistisk tilgang, hvor det sociale arbejde får en systembevarende funktion og arbejder ud fra en konsensusmodel. Vores problemforståelse i studiet bygger imidlertid også på et kritisk perspektiv. Med denne problemforståelse bør det sociale arbejde i højere grad adressere de ulighedsskabende magtstrukturer bag de unge mænds intersektionelle positioner. Det kan for eksempel ske gennem en samfundskritisk tilgang til empowermentbaserede indsatser med et fokus på at skabe en kollektiv bevidstgørelse og derigennem styrke udviklingen af magt til at påvirke strukturer og undertrykkende forhold (Andersen 2015). En empowerment-orienteret tilgang til det kriminalitetsforebyggende arbejde kan dog synes vanskelig set i lyset af socialarbejdernes dobbeltrolle og de udviklingstendenser i socialpolitik, hvor sociale ydelser og tiltag i stort omfang defineres gennem politisk fastlagte kategorier med et begrænset råderum til at definere problem og løsning.

Litteratur:

Andersen, M. L. (2015). Empowerment på beskæftigelsesområdet - et mulighedsrum? *Uden for Nummer*, 16(30), 14-23.

Connell, R. W. (1995). *Masculinities* (2. edition ed.). Cambridge: Polity Press

Connell, R.W. & Messerschmidt, J. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19(6), 829-859

Gillilam, L. (2015) Dobbelt udsathed – når etniske minoritetsdrenge bliver skolens ballademagere. i Erlandsen, T., Jensen, N. R., Langager, S. & Petersen, K.E. (red.) *Udsatte børn og unge – en grundbog*. Copenhagen: Hans Reitzels Forlag

Jensen, S. Q., & Christensen, A.D. (2011). Intersektionalitet som sociologisk begreb. *Dansk sociologi*, Årg. 22, nr. 4 (2011), 71-92

Levin, I. & Trost, J (2005). Symbolsk interaktionisme – hverdagslivets samhandling. Kbh: Hans Reitzels Forlag, s. 106-132

Messerschmidt, J. W. (1993). *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield.

Olesen, A., & Jensen, S. Q. (2009). "Fucking mange tusser" - om penge og forbrug blandt kriminaliserede unge mænd med indvandrerbaggrund. *Social kritik*, Årg. 21, nr. 118 (2009), 54-65

Petersen, K.E. & Ladefoged, L. (2018) *Unge i bandegrupperinger Hvad ved vi – og hvad ved vi ikke? En forskningsopsamling over national og international viden om unge i bander*. DPU, Aarhus Universitet.

Rasmussen, A. og Harvig, F.H, (2018) Et kønnet helhedssyn. *Socialrådgiveren* 18 (3), 33-34